

ÖZET REHBER No. 1:

CEZA YARGILAMASI YÖNÜYLE ADİL YARGILANMA HAKKI (AHİS m. 6 Rehberi)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Araştırma Bölümü tarafından hazırlanmış ve Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Mahkemesi'nin onayı ile yayınlanmış Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı'nın sorumluluğu altında olan belgenin özetidir.

Ticari bir amaç güdülmeksizin hazırlanmış işbu metin yalnızca bilgi edinmek amacıyla asıl metnin özetinin çıkartılması niyetinde ortaya çıkmıştır. Ticari amaçla kullanılamaz ve çoğaltılamaz.

Özet Sunum Tarihi : 25/02/2020

Özeti Derleyenler : Rabia ŞAHAN

Av. Ozan Emin HALHALLI

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

6. Maddesi: Adil Yargılanma Hakkı

1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir.
2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.
3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:
  - (a) Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;
  - (b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;
  - (c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;
  - (d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;
  - (e) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak.

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler
Yılmazoğulları İşhanı
K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

ÖZET GİRİŞİ VE 6. MADDE KAPSAMINA DAİR

- 1) "**İsnad**" kavramı, Sözleşme'deki anlamıyla anlaşılmalıdır. Bu kavram, "bir kimseye suç işlediğine dair bir iddianın yetkili makam tarafından resmen bildirilmesi" olarak tanımlanabilir. Bu tanım, aynı zamanda "[**şüphelinin**] durumunun esaslı bir surette **etkilenmiş**" olup olmadığına ilişkin teste de karşılık gelir (*Deweer/Belçika*, §§ 42 ve 46; *Eckle/Almanya*, § 73).
- 2) Sözleşme'nin 6. maddesinin **cezai suç konusunda uygulanabilirliğini** değerlendirmek için hareket noktası, *Engel ve Diğerleri* kararında belirlenen **kriterlerdir** (*Engel ve Diğerleri/Hollanda*, §§ 82-83):
  - (1) iç hukuktaki sınıflandırma;
  - (2) suçun niteliği;
  - (3) ve ilgili kişinin karşılaşılabileceği cezanın ağırlığı.
  - İç hukuk bir suçu "**cezai**" olarak sınıflandırırsa; ikinci kriter inceleme sırasına alınır ve
  - Daha önemli görülen **ikinci kriter değerlendirilirken** (*Jussila/Finlandiya* [BD], § 38), **aşağıdaki faktörler dikkate alınabilir**:
    - ✓ Söz konusu **hukuk kuralının sadece belirli bir gruba yönelik olup olmadığı** ya da **geneli bağlayıcı bir karakterde olup olmadığı** (*Bendenoun/Fransa*, § 47);
    - ✓ **Davanın kanunen infaz yetkileri bulunan bir kamu organı tarafından açılıp açılmadığı** (*Benham/Birleşik Krallık* [BD], § 56);
    - ✓ Hukuk kuralının **caydırma veya cezalandırma amacı bulunup bulunmadığı** (*Öztürk/Almanya*, § 53; *Bendenoun/Fransa*, § 47);
    - ✓ Cezanın verilmesinin **bir suçluluk tespitine dayanıp dayanmadığı** (*Benham/Birleşik Krallık*, § 56);
    - ✓ **Karşılaştırılan usullerin Avrupa Konseyi'ne üye diğer Devletlerde nasıl sınıflandırılmış olduğu** (*Öztürk/Almanya*, § 53).
  - **Üçüncü kriter**, ilgili yasanın öngördüğü verilebilecek **cezanın üst sınırına bakılarak** belirlenir (*Campbell ve Fell/Birleşik Krallık*, § 72; *Demicoli/Malta*, § 34).

- Bir suçun **hapis cezası ile cezalandırılmayı gerektirmemesi kendi başına belirleyici bir unsur değildir**, zira verilecek cezanın ciddiyet seviyesinin nispeten daha az olması, bir suçu kendi özünde var olan cezai niteliğinden yoksun bırakmaz (*Öztürk/Almanya, § 53; Nicoleta Gheorghe/Romanya, § 26*).

3) **Askeri disiplin suçları**, Sözleşme'nin 6. maddesinin **cezai başlığı** kapsamına girer (*Engel ve Diğerleri/Hollanda, § 85*). Öte yandan, **iki günlük ağır göz hapsi**, "ceza hukuku" alanına girmeyecek kadar kısa bir süre olarak görülmüştür (aynı yerde, § 85).

4) Bir mahkeme önünde uygunsuz davranışlarla (**mahkemeye saygısızlıkla**) ilgili kurallara göre verilen cezaların **6. maddenin kapsamı dışında kaldığı kabul edilir**, çünkü bunlar **disiplin yetkisinin kullanılmasına benzemektedir**. (*Ravnsborg/İsveç, § 34; Putz/Avusturya, §§ 33-37*). **Ancak**, cezanın ağırlığı ve niteliği **6. maddeyi, iç hukukta cezai suç olarak sınıflandırılan mahkemeye saygısızlık nedeniyle mahkûmiyete uygulanabilir hale getirebilir** (*Kyprianou/Kıbrıs [BD], §§ 61-64, beş gün hapis cezası ile ilgili*).

5) Aşağıdaki idari suçlar, Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai başlığı kapsamına girebilir:

- Para cezasıyla, puan cezası ya da ehliyetin alınması gibi sürücüyü kısıtlama cezası verilebilen trafik suçları,
- Rahatsızlık vermeye ya da asayiş bozmaya ilişkin hafif suçlar,
- Sosyal güvenlik mevzuatına aykırı suçlar (az bir para cezası olsa da işçiyi sigortaya bildirmeme, Hüseyin Turan/Türkiye, §§ 18-21)

6) Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai başlığı, **gümrük hukukuna** (Salabiaku/Fransa), **bütçesel ve mali konularda yetkili bir mahkemenin verdiği cezalara** (Guisset/Fransa) ve ekonomik, **finansal hukuka ve rekabet hukukuna ilişkin alanlarda yetkileri bulunan belirli idari makamlara** uygulanmıştır (Lilly France S.A./Fransa (k.k.)).

7) Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai başlığının, **seçim yaptırımlarına** (Pierre-Bloch/Fransa, §§ 53-60); **siyasi partilerin kapatılmasına (Refah Partisi (the Welfare Party) ve Diğerleri/Türkiye (k.k.))**; parlamento tarafından kurulan araştırma komisyonlarına (Montera/İtalya (k.k.)) ilişkin davalara ve Anayasa'nın ağır ihlali

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

nedeniyle bir ülke başkanına karşı görevden alma davasına (Paksas/Litvanya [BD], §§ 66-67) uygulanabilir olmadığına karar verilmiştir.

- 8) Ceza davası bağlamında açılmış olsa bile, **yabancıların sınır dışı edilmeleriyle ilgili davalar 6. maddenin cezai başlığı altına girmez** (Maaouia/Fransa [BD], § 39). Aynı katı yaklaşım **geri verme davalarına** (Penafiel Salgado/İspanya (k.k.)) veya **Avrupa tutuklama müzekkeresi ile ilgili davalara** (Monedero Angora/İspanya (k.k.)) da uygulanır.
- 9) **İnşaat ruhsatı alınmadan inşa edilen bir evin yıktırılmasıyla sonuçlanan bir davaya Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai kısmı uygulanabilir, çünkü yıktırma bir "ceza" olarak değerlendirilebilir** (Hamer/Belçika, § 60). **Ancak** bu madde ilk cezayı, daha lehte olan yeni Ceza Kanunu hükümlerine uygun hale getirmek için açılan **uyarlama davalarında uygulanmaz** (Nurmagomedov/Rusya, § 50).
- 10) Yabancı bir mahkeme tarafından müsadere kararının yerine getirilmesi için **tenfiz (exequator) davası** (Saccoccia/Avusturya (k.k.)) **gibi cezaların infazı ile ilgili davalar, 6. maddenin cezai başlığının kapsamına girmez** (fakat olayın özel şartları nedeniyle **tersi bir karar için bk. Buijen/Almanya**, §§ 40-45, davanın kendine özgü koşulları bakımından).
- 11) Son olarak **6. madde, yargılamanın yenilenmesi için yapılan başvurulara uygulanmaz, çünkü cezası kesinleştikten sonra yargılamanın yenilenmesi için başvuran bir kimse, bu madde anlamında "hakkında suç isnadı bulunan" bir kimse değildir** (Fischer/Avusturya (k.k.)). 6. madde, **Mahkeme'nin bir ihlal tespitinin ardından ceza davasının yeniden görülmesi için yapılan bir talebe de uygulanmaz** (Öcalan/Türkiye (k.k.)). **Ancak, kesinleşmiş bir kararın kaldırılmasıyla sonuçlanan bir kanun yararına bozma davası, 6. maddenin cezai başlığına girer** (Vanyan/Rusya, § 58).

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

GENEL GÜVENCELERE DAİR

6 § 1 Maddesi

" Herkes, davasının... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan ....bağımsız bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir ..."

A. Mahkemeye Erişim Hakkına Dair

- 12) Mahkemeye erişim hakkına dair **sınırlandırmalar** hakkın özüne zarar verecek şekil ya da kapsamda hakkın kullanılmasını kısıtlamamalıdır. Sınırlandırmalar, **meşru bir amaca yönelik olmalı** ve uygulanan yöntemler ve ulaşılmak istenen meşru amaç arasında makul bir **orantılılık ilişkisi kurulmalıdır** (Guerin/Fransa [BD], § 37 ve Omar/Fransa [BD], § 34, **hukuk davalarına ilişkin referanslar**).
- 13) Örneğin; milletvekili dokunulmazlığının meşru olduğu tespitiyle, Sözleşmeyle uyumluluğuna ilişkin herhangi bir çıkarımda bulunulamaz. Milletvekili dokunulmazlığının, hakkın özüne zarar verecek şekilde, bir mahkemeye erişim hakkını kısıtlayıp kısıtlamadığı tespit edilmelidir.
- 14) **Temyiz hakkının usul kurallarıyla reddi hakkında**; şüphesiz temyiz hakkının yasal gerekliliklere tabi tutulabilmesine rağmen, usuli kuralları uygularken **mahkemeler yargılamaların adilliğini ihlal edecek aşırı biçimcilikten kaçınmalıdır** (Walchli/Fransa, § 29). Usuli bir kuralın özellikle katı bir şekilde uygulanması, bilhassa temyiz önemi ve uzun süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş bir başvuran için yargılamalarda risk teşkil edebilecek durumlar bakımından (Labergere/Fransa, § 20), bazen **mahkemeye erişim hakkının özünü zedeleyebilir** (Labergere/Fransa, § 23).
- 15) **Bir diğer örnek: tutuklu bulunan ve bu nedenle adresi tespit edilebilir olan başvurana alt mahkemenin kararını tebliğ etme hususundaki yükümlülüklerini yerine getirmede makamların kusurlu davranmaları nedeniyle**, başvurusunun temyiz başvurusunun yasal süresini kaçırmaması, dolayısıyla temyiz talebinin kabul edilemez olduğu değerlendirilmesi neticesinde, mahkemeye erişim hakkına aşırı bir kısıtlama sağlandığı tespit olunur (**Davran/Türkiye, §§ 40-47**).

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

16) Başvuranın hakkındaki **hükmen mahkumiyet kararından kaçmasına bağlı gerekçelere dayanılarak temyiz başvurusunun kabul edilemez bulunduğu durumlarda**, demokratik bir toplumdaki hukukun üstünlüğü ilkesinin ve savunma haklarının aşikar önemi göz önüne alındığında, söz konusu durum orantısız bir yaptırım teşkil etmektedir (**Poitrimol/Fransa, § 38; bk. ayrıca Guerin/Fransa, § 45; ve Omar /Fransa, § 42**).

B. Kurumsal Gerekliliklere Dair

17) Bazı hususlar önem arz ediyor;

(1) **“Mahkeme” kavramı**

Hafif “cezai” suçlara ilişkin kovuşturma yürütülmesi ve bunlara yönelik ceza verilmesi, yetkilerinin idari makamlara verilmesi, ilgili kişinin bir mahkeme önünde kendisine Sözleşme’nin 6. maddesi kapsamındaki güvenceleri sağlayan herhangi bir karar almasına olanak sağlaması koşuluyla, Sözleşme ile tutarsız değildir (Öztürk/Almanya, § 56; A. Menarini Diagnostics S.R.L./İtalya).

(2) **“Yasayla kurulmuş” bir mahkeme**

“Yasayla kurulmuş olma” ifadesi, yalnızca bir “mahkemenin” varlığının yasal dayanağıyla değil, aynı zamanda “mahkemenin”, kendisini düzenleyen özel kurallara uymasıyla (Gorgiladze/Gürcistan, § 68) ve heyetin her bir davada oluşumuyla da ilgilidir (Posokhov/Rusya, § 39; Fatullayev/Azerbeycan, § 144; Kontalexis/Yunanistan, § 42).

(3) **“Bağımsız ve tarafsızlık”**

Bağımsızlık: *Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi, diğer erklerden– yani, yasama ve yürütme – ve ayrıca diğer taraflardan bağımsız olmayı gerektirir (Ninn-Hansen/Danimarka (k.k.)).*

*Bir merciin “bağımsız” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini belirlemede **Mahkeme, aşağıdaki ölçütleri dikkate alır** (Findlay/Birleşik Krallık, § 73):*

- Üyelerinin atanma şekli ve görev süresi;
- Dış baskılara karşı güvencelerin varlığı;
- Söz konusu merciin bağımsızlık görüntüsü sergileyip sergilemediği.

(Şahiner/Türkiye, § 44-45).

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

Tarafsızlık: Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kendi kapsamında **tarafsızlık**; genel olarak **önyargı veya yanlılık olmamasını ifade eder** ve çeşitli şekillerde sınanabilir (Kyprianou/Kıbrıs [BD], § 118; Micallef/Malta [BD], § 93).

- **Öznel bir yaklaşım**, belirli bir davada bir yargıcın, kişinin şahsi menfaatini ya da inancını belirlemeye dair çaba sarf etmesidir;

- **Nesnel bir yaklaşım**, bu bağlamda kişiye, herhangi bir meşru şüpheyi ortadan kaldırmak üzere yeterli güvenceler sunulup sunulmadığının belirlenmesidir (Kyprianou/ Kıbrıs [BD], § 118; Piersack/Belçika, § 30; ve Grieves/Birleşik Krallık [BD], § 69).

Yargının taraflı olduğu konusunun gündeme geleceği iki olası durum vardır (Kyprianou/Kıbrıs [BD], § 121):

- **İlki fonksiyonel niteliktedir** ve örneğin, adli süreç içerisinde aynı kişinin farklı görevler ifa etmesi ya da yargılamalara dâhil olan bir başka aktörle hiyerarşik veya diğer bağlantıların bulunmasıyla ilgilidir;

- **İkincisi ise şahsi niteliktedir** ve yargıçların belli bir davadaki davranışından ileri gelir.

*Bir birimde görevlerini yerine getirirken belirli bir meselenin ele alınmasının zorunlu olabileceği nitelikte bir mevki sahibi olan bir bireyin, bunun akabinde bir yargıç olarak **aynı davayı görmesi halinde**, toplumun yargıcın tarafsızlık hususunda yeterli güvence vermediğinden endişe etme hakkı bulunmaktadır (Piersack/Belçika, § 30 (b) ve (d)).*

*Yargılamaların diğer aşamalarında, **bir yargıç hâlihazırda yalnızca resmi ve usuli kararlar verdiği zaman, yargının taraflı olduğuna dair husus gündeme gelmez; ancak, eğer yargılamaların diğer aşamalarında, bir yargıç hâlihazırda **sanığın suçuna ilişkin görüşlerini beyan etmişse**, tarafsızlığa ilişkin sorunlar ortaya çıkabilir (Gomez de Liano y Botella/İspanya, §§ 67-72).***

Askeri bir yargıç, yalnızca, sivil bir kimseye karşı yürütülen yargulamada etkin olmaya devam eden bir ara karara katıldığında bile, yargılamanın tamamı, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yürütülme görünümünden mahrum kalmaktadır (Öcalan/Türkiye [BD], § 115).

Askeri mahkemelerde sivillere karşı cezai suç isnadının belirlenmesinin yalnızca çok istisnai koşullarda 6. maddeye uygun olduğu kabul edilebilir (Martin/Birleşik Krallık, § 44).

C. Usuli Gerekliliklere Dair

18)

(1) Hakkaniyet

(a) Silahların Eşitliği ve Çekişmeli Yargılama

Silahların eşitliği, her bir dava tarafına, davasını kendisini diğer taraf karşısında önemli bir dezavantaja sokmayacak koşullar altında sunması için makul bir olanak verilmesini gerektirir (Foucher/Fransa, § 34; Bulut/Avusturya; Bobek/Polonya, § 56; Klimentyev/Rusya, § 95). Silahların eşitliği, taraflar arasında adil denge olmasını gerektirir.

19) **Çekişmeli yargılama hakkı**, ilke olarak, taraflara mahkeme kararını etkileme amacıyla ileri sürülen tüm deliller ve hazırlanan mütalaalar hakkında bilgi sahibi olma ve bu delil ve mütalaalar hakkında yorumda bulunma fırsatı verilmesini gerektirir.

20) **Savcının taraflarla karşılaştırıldığında yükseltilmiş bir kürsü üzerinde bulunmasından şikâyetçi olunması** durumunda, silahların eşitliğiyle ilgili bir şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olduğundan kabul edilemez beyan edilmiştir. Sanık çıkarlarını savunma konusunda dezavantajlı duruma konmamıştır (Diriöz/Türkiye, § 25).

21) **İddia ve savunma makamına ilişkin tanıklara eşit şekilde muamele edilmelidir**; bununla birlikte bir ihlalin bulunup bulunmadığı tanığın ayrıcalıklı bir sığata sahip olup olmadığına bağlıdır (Bonisch/Avusturya, § 32 ve diğer taraftan, Brandstetter/Avusturya, § 45).

22) Sanığın kamu yararı gerekçesiyle dava dosyasına ya da diğer belgelere erişimi sınırlandırıldığında da silahların eşitliği ihlal edilebilir (Matyjek/Polonya, § 65).

23) **Kovuşturma makamlarının, sanığın lehine ya da aleyhine ellerinde bulunan tüm maddi delilleri, savunma makamına açıklamasını gerektirir** (Rowe ve Davis/Birleşik Krallık [BD], § 60).

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

24) (b) Yargı Kararlarının Gerekçelendirilmesi

Gerekçeli kararların amacı, **tarafların, anlaşıldıklarını kanıtlamak ve böylece kararın daha iyi bir şekilde kabul edilebilmesine katkıda bulunmaktır.** Bunun yanı sıra, gerekçeli kararlar, **yargıcı, objektif argümanlara muhakemesini dayandırmaya zorlar ve savunma haklarını korur** (Ruiz Torija/İspanya, § 29).

25) Mahkemeler, öne sürülen her iddiaya, **detaylı olarak cevap vermek zorunda değillerse de** (Van de Hurk/Hollanda, § 61), davanın **esas sorularının incelenmiş olduğu, karardan anlaşılmalıdır** (bk. Boldea/Romanya, § 30).

26) (c) Sessiz Kalma ve Kendi Aleyhine Tanıklık Etmeme Hakkı

Bir cezai suç isnadıyla suçlanan kimsenin sessiz kalma hakkı ve kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkı bulunmaktadır (Funke/Fransa, § 44; ayrıca bk. O'Halloran ve Francis/Birleşik Krallık [BD], § 45; Saunders/Birleşik Krallık, § 60)

27) Sessiz kalma hakkı, şüphelinin polis tarafından sorgulandığı noktadan itibaren geçerlidir (John Murray/Birleşik Krallık, § 45; Salduz/Türkiye [BD], §§ 54-55).

28) Ancak, kendi aleyhine tanıklık etmeme ayrıcalığı kapsamı; **bir ceza yargılamasında, yakalama kararı uyarınca elde edilen belgeler, nefes, idrar ve kan tahlilleri ve DNA testi amacıyla doku örnekleri gibi şüphelinin iradesinden bağımsız olarak var olan ve zorlayıcı yetkilere başvurarak sanıktan elde edilebilecek verilerin kullanılmasını içermemektedir** (Saunders/Birleşik Krallık, § 69; bk. ayrıca O'Halloran ve Francis/Birleşik Krallık [BD] § 47).

29) Gözaltında bulunan kişiler hem kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkından hem sessiz kalma hakkından ve ne zaman sorgulanırlarsa bir avukat tarafından yardım alma hakkından yararlanırlar. Söz konusu haklar birbirinden tamamen bağımsızdır; birinden vazgeçilmesi bir diğerinden vazgeçilmesini gerektirmez. Bununla birlikte, gözaltında bulunan kişiler önceden sessiz kalma haklarına dair yetkililer tarafından bilgilendirilmediğinde, kendilerine a fortiori (evleviyet) avukat yardımı verilmesi gerektiğinden söz konusu haklar tamamlayıcıdır (Navone ve Diğerleri/Monako, § 74; Brusco/Fransa, § 54).

30) Bir şüphelinin sessiz kalma hakkına dair bilgilendirilmesi konusu o kadar önemlidir ki, sözlerinin aleyhinde delil olarak kullanılabilmesine ilişkin bilgilendirilmesi sonrasında kendi rızasıyla ifade vermeyi kabul ettiği durumlarda dahi, eğer kişi sessiz kalma hakkına ilişkin olarak açıkça bilgilendirilmemişse ve kişi kararını dava vekilinin yardımı olmadan vermişse, bu durum tamamen bilinçli bir seçim olarak kabul edilemez (Navone ve Diğerleri/Monako, § 74; Stojkovic/Fransa ve Belçika, § 54).

31) Sessiz kalma hakkı mutlak bir hak değildir (John Murray/Birleşik Krallık, § 47).

Yargılama usulünün kendi aleyhine tanıklık etmeme ayrıcalığını bertaraf edip etmediğini incelenirken, Mahkeme özellikle aşağıdaki unsurları göz önüne alacaktır.

- baskının derecesi ve niteliği;
- usulde herhangi bir ilgili güvencenin olması;
- bu şekilde herhangi bir delilin kullanımı (Jalloh/Almanya [BD], § 101; elde edilmiş bk. ayrıca O'Halloran ve Francis/Birleşik Krallık [BD], § 55; Bykov/Rusya [BD], § 104).

32) Sanığın sessizliğinden olumsuz sonuçlar çıkarılmasının 6. maddeyi ihlal edip etmediği, delillerin değerlendirmesinde ulusal mahkemeler tarafından bu tür çıkarımlara verilen öneme ve durumun kendisinde var olan zorlama derecesine özellikle dikkat gösterilerek, davanın tüm koşullarının ışığında belirlenmesi gereken bir konudur (John Murray/Birleşik Krallık, § 47).

33) Adli olmayan bir soruşturma kapsamında **zor kullanılarak alınan cevapların yargılama işlemleri sırasında sanığı suçlamak üzere kullanılmasını haklı göstermek üzere kamu menfaati gerekçe gösterilemez** (Heaney ve McGuinness/İrlanda, § 57).

34) (d) Hukuka ya da Sözleşme haklarına aykırı olarak elde edilen delillerin kullanılması

Kural olarak bir delil türünün, örneğin hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin iç hukuk açısından kabul edilebilir olup olmadığına karar vermek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin işi değildir (Schenk/İsviçre, §§ 45-46;

Heglas/Çek Cumhuriyeti, § 84). Söz konusu delilin davanın sonucu üzerinde belirleyici olup olmadığı konusuna da önem bağlamaktadır (Gafgen/Almanya).

35) Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olarak –söz konusu muamelenin işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele olarak sınıflandırmasına bakılmaksızın- elde edilen ifadelerin ceza yargılamasında kullanılmasının, yargılamayı bir bütün olarak ve kendiliğinden Sözleşme'nin 6. maddesine aykırı adil olmayan bir duruma sokmaktadır (El Haski/Belçika; Gafgen/Almanya [BD], § 166).

36) (e) Tuzağa Düşürülme

Mahkeme polisin gizli faaliyetlerde bulunabileceğini ancak kışkırtmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Khudobin/Rusya, § 128).

37) Sözleşme, ön soruşturma aşamasında ve suçun niteliğinin haklı nedenler sunabilmesi halinde, kimliği belirsiz muhbirler gibi kaynaklara güvenilmesini engellemektedir. Ancak, bu kaynakların bir mahkûmiyete dayanak teşkil etmeleri amacıyla mahkeme tarafından daha sonra kullanılması farklı bir husustur (Teixeira de Castro/Portekiz, § 35).

38) Sonuç olarak, gizli ajanların kullanılmasını içeren bir davada adil yargılanma hakkına riayet edilip edilmediğini belirlemek için, Mahkeme öncelikle tuzağa düşürülmenin olup olmadığını (kışkırtma kapsamında esaslılık analizi) ve eğer varsa başvuranın tuzağa düşürülme savunmasını ulusal mahkemeler önünde ortaya koyup koyamadığına dair bir inceleme yapmaktadır. (Bannikova/Rusya, §§ 37 ve 51). Eğer ajanın eylemleri, ajanın makamlara yardım eden bir özel kişi ya da Devlet tarafından görevlendirilen bir kişi olup olmadığına bakılmaksızın, tuzağa düşürülme durumu oluşturuyorsa ve elde edilen delil neticesi başvuran aleyhine açılan ceza yargılamalarında başvurana karşı kullanılıyorsa, Mahkeme Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlaline karar verecektir (Ramanauskas/Litvanya [BD], § 73).

39) Daha önce bir sabıka kaydının bulunması tek başına, cezai suç işlemeye ilişkin bir eğiliminin söz konusu olduğu anlamına gelmez (Constantin ve Stoian/Romanya, § 55). Ancak, başvuranın uyuşturucunun mevcut fiyatı hakkında bilgi sahibi olması,

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

kısa sürede uyuşturucu temin edebilmesi ve üstelik birtakım fırsatları olmasına rağmen uyuşturucu pazarlığından vazgeçmemesi, Mahkeme'nin başvuranın önceden suç faaliyetinde bulunduğu veya suç işleme kastının bulunduğu göstergesi olduğu biçiminde değerlendirmede bulunmasına yol açmıştır (Shannon/Birleşik Krallık (k.k.)).

40) (f) Adil Yargılanma Güvencelerinden Feragat Etme

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin ne ruhu ne de lafzı kişinin adil yargılanmanın belli güvencelerinden, kendi isteğiyle, açıkça veya zımnen vazgeçmesini engellemektedir. Ancak, bir haktan vazgeçmenin Sözleşme bağlamında etkin olması için, kişinin bu haktan vazgeçtiği net bir şekilde tespit edilmeli ve bu haktan vazgeçmesine mütenasip asgari güvenceler sağlanmalıdır. Ayrıca, bu durum herhangi bir önemli kamu menfaatine aykırı olmamalıdır (bk. Hermi/İtalya [BD], § 73; Sejdovic/İtalya [BD], § 86).

41) *(2) Aleni Duruşma*

Mahkeme önündeki yargılamaların aleni mahiyeti ilkesi, **iki hususu içinde barındırmaktadır**: bunlardan biri **aleni duruşmaların gerçekleştirilmesi**, diğeri ise **kararların aleni olarak verilmesidir** (Tierce ve Diğerleri/San Marino, § 93; Sutter/İsviçre, § 27).

42) “Aleni bir duruşmanın” gerçekleştirilmesi hakkı, “sözlü duruşma” hakkını da kapsamaktadır (Döry/İsveç, § 37).

43) Ancak, duruşma gerçekleştirme yükümlülüğü, Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönü kapsamına giren tüm davalarda mutlak değildir.

44) **Aleni duruşma şartı istisnalara tabidir.** Bu durum, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinde açık bir şekilde ifade edilmiştir. İlgili hüküm şu şekildedir: “demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

ve dinleyicilere kapatılabilir.” Davanın koşulları değerlendirildiğinde kesin olarak gerekli görüldüğü takdirde, yargılama işlemleri tamamen veya kısmen gizli bir şekilde yürütülebilir (Welke ve Biatek/Polonya, § 74; Martinie/Fransa [BD], § 40).

45) Her ne kadar ceza yargılamalarında alenilik ilkesinin çoğu zaman uygulanması beklense de, tanıkların güvenliğinin ve gizliliğinin sağlanması veya adaleti korumak amacıyla özgür bir şekilde bilgi ve görüş alışverişinin yapılabilmesi gibi gerekçelerle, Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca yargılamaların açık ve aleni mahiyetini kısıtlamak uygun görülebilir (B. ve P./Birleşik Krallık, § 37).

46) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, “alenli olarak bildirilmiş” sözcüğünü kelimesi kelimesine yorumlayarak kısıtlama yoluna gitmemiştir (Sutter/İsviçre, § 33; Campbell ve Fell/Birleşik Krallık, § 91).

47) **(3) Makul Süre**

Cezai meselelerde herkesin davasının makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahip olduğunu belirten Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin amacı, sanıkların bir suç isnadına aşırı uzun süre maruz kalmalarını engellemek ve bu suç isnadını bir karara bağlamaktır (Wemhoff/Almanya, § 18; Kart/Türkiye [BD], § 68)

48) Dikkate alınacak süre, kişinin suçla itham edildiği günden itibaren başlamaktadır (Neumeister/Avusturya, § 18). Mahkeme, cezai meselelerde Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabileceği sürecin, söz konusu yargılamaların tamamını kapsadığına kanat getirmiştir (König/Almanya, § 98); buna temyiz aşaması da dâhildir (Delcourt/Belçika, §§ 25-26; König/Almanya, § 98; V./Birleşik Krallık [BD], § 109).

49) Yargılamaların uzunluğunun makul olup olmadığı, davanın koşulları çerçevesinde belirlenmelidir, dolayısıyla genel bir değerlendirmenin yapılması öngörülmektedir (Boddaert/Belçika, § 36).

50) Yargılamaların uzunluğu makullük açısından değerlendirilirken, başvuranın avantajları ve dezavantajları dikkate alınmalıdır.

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

ÖZEL GÜVENCELER

A. Masumiyet karinesi

6 § 2 maddesi

“Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.”

51) İspat Külfeti; iddia makamında olup sanık her türlü şüpheden istifade etmelidir. İspat külfetinin iddia makamından alınıp savunma makamına verilmesi halinde, masumiyet karinesi ihlal edilir (Telfner/Avusturya, § 15).

52) Fiili ve hukuki karineler; sözleşme ile yasaklanmamıştır (Falk/Hollanda (k.k.); trafik suçunun işlendiği esnada aracı kendisi kullanmayan ancak müseccel araç sahibi olan bir şahsa para cezasının verilmesini konu almaktadır).

53) Ancak, devletler, söz konusu meselenin önemini dikkate almaya ve savunma makamının haklarını korumaya yönelik makul bir çerçevede, bu karineleri sınırlı tutmalıdır (Salabiaku/Fransa, § 28). Dolayısıyla gözetilen denge ve ölçülülük, ihlalin olup olmaması açısından önem arz etmektedir.

54) Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin kapsamı;

- **Ceza Yargılamaları:** Karine ceza yargılamalarının bütününe kapsar. (Bk., diğer birçok karar arasında, Poncelet/Belçika, § 50; Minelli/İsviçre, § 30; Garycki/Polonya, § 68).

Temyize gidilmesi üzerine yargılamaların devam ettiği durumlarda, ilk derece yargılamalarında davalının mahkûmiyetine hükmedilmesi nedeniyle, masumiyet karinesi ilkesinin uygulanmasına son verilir (Konstas/Yunanistan, § 36).

- **Müteakip Yargılamalar:** Başvuran, sona eren ceza yargılamaları ve müteakip yargılamalar arasında bir bağın bulunduğunu göstermelidir.

Örnek olabilecek bazı yargı kararları şunlardır:

- Mağdurlara tazminat ödenmesi için hukuki sorumluluğa gidilmesi;
- İddia makamının, ilgili ebeveyn aleyhinde çocuk istismarına ilişkin suçlamalarda bulunmama kararı vermesinin ardından, yürürlükteki çocuk bakım tedbirinin uygulanmaya devam etmesi;

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

- 55) Önyargı İçeren Beyanlar:** Kesin bir mahkûmiyet kararı bulunmaksızın bir kişinin suç işlediğine dair net bir beyan masumiyet karinesi ilkesini ihlal ederken, beraat kararı henüz kesinleşmeden (Rushiti/Avusturya, § 31; O./Norveç, § 39; Geerings/Hollanda, § 49; Paraponiaris/Yunanistan, § 32) şüpheyi dile getiren beyan Mahkeme tarafından incelenen çeşitli durumlarda sakıncasız olarak nitelendirilir (Garycki/Polonya, § 67).
- 56)** Yargıçların beyanları, soruşturma makamlarının beyanlarına göre daha katı bir denetime tabi tutulmaktadır (Pandy/Belçika, § 43).
- 57) Adli Makamların Beyanları:** Mahkemenin, sanığın suçlu olduğuna dair bir görüşü zamanından önce ifade etmesi, kuşkusuz bahsi geçen karineye ters düşecektir (Nestak/Slovakya, § 88; Garycki/Polonya, § 66).
- 58) Kamu Görevlilerinin Beyanları:** (Allenet de Ribemont/Fransa, § 36; Daktaras/Litvanya, § 42; Petyo Petkov/Bulgaristan, § 91).
- 59) Karşıt Basın Kampanyası:** Demokratik bir toplumda, basın yoluyla ağır yorumlarda bulunulması, kamu menfaatini ilgilendiren davalarda bazen kaçınılmazdır (Viorel Burzo/Romanya, § 160; Akay/Türkiye (k.k.)).
- 60)** Ancak, tehlikeli bir basın kampanyası, kamuoyunu etkilemek suretiyle herhangi bir davanın hakkaniyetine hanel getirebilir ve neticesinde de suç ile itham edilen sanık hakkında karar verecek olan jüriyi etkileyebilir (Kuzmin/Rusya, § 62). Hakimlerin ise söz konusu dış etkilere direnç göstermelerini sağlayan uygun deneyim ve eğitime sahip oldukları söylenebilir. Craxi/İtalya (no. 1), § 104 ve Mircea/Romanya, § 75).
- 61) Bilgi Vermeme Nedeniyle Yaptırımda Bulunulması:** Şüpheli bir trafik suçu esnasında araç sahiplerinin veya sürücünün kimliğinin tespit edilmesi gerekliliği (O'Halloran ve Francis/Birleşik Krallık [BD]), sürücülerin zorla alkol veya kan testine tabi tutulmaları masumiyet karinesi ilkesine aykırı değildir (Tirado Ortiz ve Lozano Martin/İspanya (k.k.)).

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

B. 6 § 3 Maddesi: Sanık Hakları

6 § 3 Maddesi

“Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

- Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;
- Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;
- Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;
- İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;
- Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak.”

- Devletler, cezai suçla itham edilen herkesin Sözleşme'nin 6 § 3 maddesinde öngörülen güvencelerden faydalanmasını temin etmelidir.
- Sanık hakları adil yargılanma hakkının özel yönleri olarak kabul edilmektedir (Sakhnovskiy/Rusya [BD], § 94; Gafgen/Almanya [BD], § 169).
- Bu güvenceler kendi içlerinde bir amaç barındırmamakla birlikte yargılamaların bütünü bağlamındaki işlevleri ışığında yorumlanmalıdır (Mayzit/Rusya, § 77 ve Can/Avusturya, § 48).
- 6 § 3 (a) İsnat Edilen Suç Hakkında Bilgilendirme**

Sanığa, kendisine yöneltilen suçlamanın “sebebi” (yani işlediği iddia edilen eylemler ve suç isnadının gerekçesi) konusunda bilgilendirilme hakkının yanı sıra söz konusu eylemlere atfedilen hukuki niteliği gösteren, suçlamaların “mahiyeti” konusunda bilgilendirilme hakkını da sağlamaktadır (Mattoccia/İtalya, § 59; Penev/Bulgaristan, §§ 33 ve 42, 7 Ocak 2010).

Verilecek bilgide, suç isnadının dayandırıldığı delilden bahsedilmesi gerekli değildir (X. /Belçika (k.k.); Collozza ve Rubinat/İtalya)

Bilgi sanığa fiili olarak ulaştırılmalıdır (C. /İtalya (k.k.)) ancak nasıl haberdar edileceğine dair özel herhangi bir şekli şart öngörülmemektedir (Pelissier ve Sassi/Fransa [BD], § 53; Drassich/İtalya, § 34; Giosakis/Yunanistan (no. 3), § 29).

Zihinsel problemleri olan kişileri ilgilendiren davalarda, yetkili makamlardan kişinin bilgilendirilmesini sağlamak amacıyla ek girişimlerde bulunmaları beklenmektedir (Vaudelle/Fransa, § 65).

5) 6 § 3 (a) Suçlamanın Yeniden Değerlendirilmesi

Sanık, kendisine yöneltilen suçlamada ve suçlamanın “gerekçesinde” yapılabilecek tüm değişikliklerden usulüne uygun olarak eksiksiz bir şekilde haberdar edilmelidir. (Mattocchia/İtalya, § 61; Backström ve Andersso/İsveç (k.k.)).

6) 6 § 3 (a) Detaylı Bilginin Verilmesi

“Detaylı” bilginin kapsamı her davanın kendine özgü koşullarına bağlı olarak değişiklik göstermekle birlikte, sanığa, kendisine yöneltilen suçlamaların ağırlığını tamamen anlayabilmesi ve bu doğrultuda kapsamlı bir savunma hazırlayabilmesi için yeterli bilginin sağlanması gerekmektedir.

7) 6 § 3 (a) İvedilik

İlgili bilgiler, savunmasını hazırlayabilmesi için sanığa vaktinde iletilmelidir (C./İtalya (k.k.))

8) 6 § 3 (a) Dil

Madde ücretsiz tercüman yardımı hakkı güvence altına alınmıştır (Luedicke, Belkacem ve Koç/Almanya, § 45

Ancak sanığa dava dosyalarının tamamının çevirisinin sağlanması gerektiğine işaret eden herhangi bir haktan bahsedilmemektedir (X. /Avusturya (k.k.), p. 70).

9) 6 § 3 (b) Yeterli Süre

Her ne kadar yargılamaların hızlı bir şekilde yürütülmesi önem arz etse de, bu hız, taraflardan herhangi birinin usuli haklarına zarar vermeyecek ölçüde olmalıdır (OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos/Rusya, § 540).

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

Yeterli süre değerlendirilirken yargılamanın mahiyeti ve aşaması, davanın karmaşıklığı ve hatta yasal temsilcinin olağan iş yükü de dikkate alınmalıdır.

Yargılama sürecinde bazı olayların meydana gelmesi durumunda, savunma makamına, kendisini adapte etmesi, talep hazırlaması ve itirazda bulunması vs. için ek süre tanınmalıdır (Miminoshvili/Rusya, § 141).

10) **6 § 3 (b) Yeterli Kolaylık**

Dava dosyasına erişim hakkı ve sanığın kendisini temize çıkarabilmesine veya cezasının düşürülmesine yardımcı olabilecek öğeleri içeren delil niteliğindeki belgelere erişimine izin verilmesi gerekmektedir.

Bu madde kapsamında sanığın avukat yardımından yararlanma hakkı da vardır. Ancak bu madde **yargılamalara hazırlanma aşamasına ilişkin hususlarla** bağlantılıdır.

11) **6 § 3 (c) Kişinin Kendisini Bizzat Savunma veya Avukat Yardımından Yararlanma Hakkı**

Cezai bir suç ile itham edilen herkes, **yargılamaların tüm aşamalarında**, avukat yardımından ve desteğinden yararlanma hakkına sahiptir (Imbrioscia/İsviçre, § 37; Can/Avusturya, § 54).

Bu bağlamda üç hak bulunmaktadır, bunlar:

- kişinin kendisini bizzat savunması,
- kişinin seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanması
- ve gerekli görüldüğünde avukat yardımından ücretsiz olarak yararlandırılmasıdır (Pakelli/Almanya, § 31).

Ancak, hukuken geçerli bir sebebin olması halinde, bu hak kısıtlanabilir (John Murray/Birleşik Krallık, § 63; Magee/Birleşik Krallık, § 41).

Önemli olan husus yargılamaların bütünü ışığında bir değerlendirme yapıldığında söz konusu kısıtlamanın, sanığı adil bir duruşmadan yoksun bırakıp bırakmadığıdır (John Murray/Birleşik Krallık, § 63; Brennan/Birleşik Krallık, § 45).

Madde, “etkili” avukat yardımı hakkını kapsamaktadır. Tayin edilen avukatın görevini yerine getirmesine uzun süre engel olabilecek bir durumun olması veya sanığın avukatıyla özel olarak iletişim kurabilme imkanının somut vakanın özelliklerine göre sınırlandırılması etkili avukat yardımı hakkına engel teşkil edebilir.

12) 6 § 3 (d) Maddesi Tanıkları Sorguya Çekme veya Çektirme Hakkı

Tanık terimi müşterek sanıkları, mağdurları ve bilirkişileri kapsar. Madde belge niteliğindeki deliller için de geçerlidir.

Çekişmeli bir yargının gerçekleştirilebilmesi için, mahkûmiyet kararı verilmeden önce ilgili sanık aleyhindeki tüm deliller/tanıklar sanığın hazır bulunduğu aleni bir duruşmada yer almalıdır.

Devletlerin tanığın duruşmaya katılmasını sağlamak için makul çaba sarf etme yükümlülüğü vardır.

Mahkemelerin tanığın dinlenmesini reddetmek için gerekçe gösterme yükümlülüğü vardır.

Mahkemede dinlenmeyen tanığın ifadesinin esas alınması sanığın haklarını olumsuz yönde etkileyebilecek olmakla birlikte yalnızca tanık ifadesinin mahkûmiyet kararının verilmesi için esas veya belirleyici bir role sahip olduğu hallerde, ifadesi mahkeme nezdinde alınmayan tanıkların sorguya çekilmesini şart koşmaktadır (Bk. Kok/Hollanda (k.k.); Krasniki/Çek Cumhuriyeti, § 79).

Bir tanığın geçerli bir sebepten ötürü çekişmeli yargı için hazır bulunamaması durumunda, tanığın ön soruşturma aşamasında vermiş olduğu ifadeler, başka delillerle desteklenmiş olduğu takdirde yerel mahkeme tarafından değerlendirilebilir (Mirilashvili/Rusya, § 217; Scheper/Hollanda (k.k.); Calabro/İtalya ve Almanya (k.k.); Ferrantelli ve Santangelo/İtalya, § 52).

Gizli tanıkların ifadelerine dayanılarak verilen bir mahkûmiyet kararı, Sözleşme hükümleri ile hiçbir koşulda bağdaşmaz (Doorson/Hollanda, § 69; Van Mechelen ve Diğerleri/Hollanda, § 52; Krasniki/Çek Cumhuriyeti, § 76).

Cinsel istismar davaları kapsamındaki ceza yargılamalarındaki tanıkların dinlenmesinde mağdurun korunması amacıyla belirli tedbirler alınmalıdır. Ancak, sanığın haklarını yeterli ve etkili bir şekilde kullanabilmesi ile bu tedbirler arasında bir denge kurulmalıdır. İfadeleri karşılığında tanıklara avantaj sağlanması sanık aleyhindeki yargılamaların hakkaniyeti sorusunu gündeme getirebilmekte olup aynı zamanda mahiyeti gereği, söz konusu ifadelerin kötüye kullanılabileceği ve tamamen karşılığında vaat edilen avantajları elde etmek ya da kişisel bir intikam almak amacıyla verilebileceği gibi hassas mevzuları ortaya koyabilmektedir.

Madde ceza yargılamaları kapsamında sanık aleyhinde dolaylı delillerin kullanılmasına karşı bir karine barındırmaktadır.

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

Sanık lehine hareket eden tüm tanıkların duruşmaya katılması ve sorguya çekilmesi gerekli değildir; ancak sanığın tanıkları sorguya çekme talebinin, zarar vermeye yönelik olmaması, yeterince gerekçelendirilmesi, itham olunan suçun konusuna uygun olması ve sanığın durumunu güçlendirme ve hatta sanığı beraat ettirme ihtimalini barındırması halinde, yerel makamlar ilgili talebin reddine ilişkin uygun gerekçe sunmalıdırlar (Topic/Hırvatistan, § 42; Polyakov/Rusya, §§ 34-35).

13) 6 § 3 (e) Maddesi Mahkemede Kullanılan Dili Anlayamama veya Konuşamama

Tercüman yardımından ücretsiz olarak yararlanma hakkı sanık ve müdafisi arasındaki ilişkileri kapsamamakla birlikte sadece sanığın mahkemede kullanılan dili anlayamadığı veya konuşamadığı takdirde uygulanır (K./Fransa (k.k.)).

Madde yalnızca duruşma esnasındaki sözlü beyanlar bağlamında geçerli olmayıp belge niteliğindeki deliller ve ön yargılama süreci için de geçerlidir (Kamasinski/Avusturya, § 74; Hermi/İtalya [BD], § 70).

Bu madde kapsamında “ücretsiz” yardım sağlama yükümlülüğü sanığın gelirine bağlı değildir; bir Devlet, kendi cezai adalet sistemini düzenlerken, sanığa tercümanlık hizmetinin verilmesi hususunu da ele almalı ve bu konuda kolaylıklar sunmalıdır.

14) SÖZLEŞME’NİN 6. MADDESİNİN ÜLKE DIŞINDAKİ ETKİSİ

15) Sözleşme, Taraf Devletlerin, Sözleşme standartlarını üçüncü Devletler veya ülkeler üzerinde uygulamalarını gerektirmez (Drozd ve Janousek/Fransa ve İspanya, § 110).

16) Mahkeme içtihatlarına göre, iade veya ihraç kararları neticesinde, bireyin talep edildiği ülkede aleni bir şekilde hukuksuzluğa maruz bırakılması tehlikesinin mevcut olduğu durumlarda bir istisnadan bahsedilebilir.

17) Sözleşmeci Devletten sınır dışı edilmesi durumunda aleni bir hukuksuzlukla karşı karşıya kalacağına dair gerçek bir risk altında olacağını gösteren sağlam deliller sunma külfeti başvurana aittir. Başvuranın bu tür deliller sunması halinde, bu konu hakkında her türlü şüpheyi ortadan kaldırmak Hükümetin görevidir.

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

KONTROL LİSTELERİ

Yukarıda yer alan “özet rehber”, cezai konularda adil yargılanma hakkının güvencelerine dair önemli bilgiler içermektedir de bu bilgilerin bir kısmı aşağıda mümkün olduğunca anlaşılır haliyle kontrol listelerine yansıtılmaya da çalışılmıştır. Böylece bir kovuşturma, soruşturma safhasının baştan sona takip edildiğinde suç isnadı altındaki kişinin sözleşmenin 6. maddesi anlamında ne ölçüde korunduğu gözlemlenmeye çalışılacaktır. Önemle vurgulanmalıdır ki aşağıda yer alan listeler sınırlı değildir ve geliştirilmeye muhtaçtır.

LİSTELER

- 1. Mahkemeye Erişim Hakkı Kontrol Listesi**
- 2. Kurumsal Gerekliliklere Dair Kontrol Listesi**
- 3. Usuli Gerekliliklere Dair Kontrol Listesi**
- 4. Sanık Hakları Kontrol Listesi**

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler
Yılmazoğulları İşhanı
K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

Mahkemeye Erişim Hakkı Kontrol Listesi

- 1) Mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlandırma var mı?
- 2) Bu sınırlandırma hakkın özüne dokunan bir müdahale mi?
- 3) Sınırlandırma meşru bir amaca mı yönelik?
- 4) Uygulanan yöntemler ile meşru amaç arasında makul bir orantılılık var mı?

Kurumsal Gerekliliklere Dair Kontrol Listesi

- 1) Bir mahkeme var mı?
- 2) Mahkeme yasayla mı kurulmuş?
- 3) Mahkeme için bağımsız denilebiliyor mu?
- 4) Mahkeme için tarafsız denilebiliyor mu?

Usuli Gerekliliklere Dair Kontrol Listesi

- 1) Silahların eşitliğine uygun bir yargılama mı sürdürülüyor?
- 2) Çekişmeli bir yargılama mı sürdürülüyor?
- 3) Yargı kararı gerekçeli bir karar olarak nitelendirilebiliyor mu?
- 4) Sessiz kalma ve kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkı olduğu suç isnadı altında bulunan kişiye anlatıldı mı?
- 5) Hukuka aykırı deliller yargılamaya konu edildi mi?
- 6) Suç isnadı altındaki kişiye tuzak kurularak mı bu isnat yüklemiş?
- 7) Adil yargılanma güvenceleri, suç isnadı altındaki kişinin beyanlarına, olduysa ikrarlarına, rağmen işletildi mi?
- 8) Duruşmanın aleniliğine veya aleniliğe getirilen istisnalara riayet edildi mi?
- 9) Yargılama makul sürede sonuçlandırıldı mı?
- 10) Masumiyet karinesine mahkemece uygun davranışlar sergilendi mi?
- 11) Masumiyet karinesine basın tarafından uygun davranışlar sergilendi mi?

Sanık Hakları Kontrol Listesi

- 1) Suç isnadı altında bulunan kişiye isnat edilen suç hakkında bilgi verildi mi?
- 2) Suçlamanın yeniden değerlendirilmesi gerektiyse bu gereklilik sağlandı mı?
- 3) Savunma hakkının kullanılması için savunma tarafı yeterince bilgilendirildi mi?
- 4) Savunma tarafına bilgiler ivedilikle aktarıldı mı?
- 5) Dil güvencesi sağlandı mı?
- 6) Yargılama, tarafların usul hakları zedelenmeyecek ölçüde ve hızlı bir biçimde mi sirayet etti?
- 7) Dava dosyalarına erişim imkanı kısıtlandı mı?
- 8) Kişinin kendisini bizzat savunma veya bir avukat tarafından savunulma hakkı korundu mu?

EK NOTLAR

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

A large rectangular area with a black border, containing 20 horizontal dotted lines for writing.

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org

SON

+90 555 035 20 00

848 Sokak No:45 2. Beyler

Yılmazoğulları İşhanı

K:2 D:203 Konak/İzmir

adaletizleme.org